

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Антон ПАНТЕДЕЙМОНОВ

Робоча програма навчальної дисципліни

ЕС та політика сусідства
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)
галузь знань _____ 29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва)
спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(шифр і назва)
освітня програма _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором
(обо'язкова/ за вибором)
факультет _____ міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

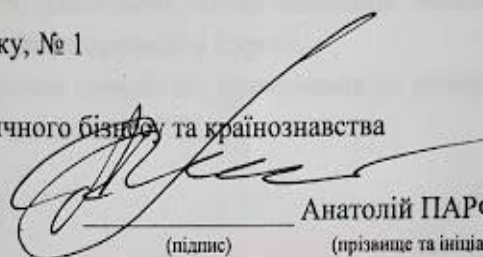
“27” серпня 2021 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: кандидат історичних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Онацький Максим Юрійович.

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від «26» серпня 2021 року, № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Анатолій ПАРФІНЕНКО

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Ганна ПАНАСЕНКО

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “26” серпня 2021 року, № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу:

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «ЄС та політика сусідства» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» підготовки бакалавра спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою дисципліни – вивчення процесу становлення інституційної структури та розвитку внутрішньо- та зовнішньополітичних процесів Європейського Союзу, зокрема Європейської політики сусідства (ЄПС)

1.2. В історичному контексті курс знайомить студентів з етапами становлення Європейського Союзу, включаючи аналіз зовнішніх чинників і внутрішніх змін як факторів розвитку інтеграційних процесів у Європі.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей відповідно до ОПІ:

1) загальні компетентності:

ЗК 2 – знання та розуміння предметної області спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та розуміння професійної діяльності;

ЗК 3 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності;

ЗК 5 – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, зокрема завдяки використанню інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК 6 – уміння виявляти та вирішувати проблеми;

ЗК 7 – уміння аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення;

ЗК 9 – здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті.

2) фахові компетентності:

ФК 1 – знання про природу, принципи організації та історичні тенденції розвитку міжнародних відносин;

ФК 3 – знання про стан досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

ФК 4 – знання про природу, джерела та інститути зовнішньої політики держави;

ФК 5 – здатність самостійно досліджувати проблеми міжнародних відносин, готувати та здійснювати публічну апробацію результатів досліджень;

ФК 6 – здатність виявляти можливі як безпосередні, так і потенційні загрози та виклики міжнародній безпеці та основні напрями політики щодо зменшення та нейтралізації ризиків;

ФК 7 – розуміння основ сучасної світової економічної системи та структури міжнародних економічних відносин, та їх впливу на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав;

ФК 10 – знання та розуміння національних інтересів України на міжнародній арені;

ФК 11 – розуміння характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав;
 ФК 12 – знання природи та еволюції міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними;
 ФК 13 – здатність до комунікації та здійснення інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами);
 ФК 15 – володіння іноземними мовами на професійному рівні, виконання усного та письмового перекладу з фахової тематики міжнародних відносин.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-
Семестр	
7-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	-
Лабораторні заняття	
год.	-
Самостійна робота	
56 год.	-
в т. ч. Індивідуальне завдання – контрольна робота	
16 год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до ОПП:

Програмні результати навчання:

ПРН 10 – збирати, обробляти й упорядковувати великий обсяг інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав.

ПРН 31 – здійснення політичного огляду міжнародних подій та виявлення проблем в міжнародних відносинах;

ПРН 44 – використовувати теоретичні знання в аналізі та прогнозуванні політичного і соціально-економічного розвитку суспільно-територіальних систем, країн, регіонів та їх зовнішньоекономічну діяльність;

ПРН 54 – оцінювати основні напрями діяльності міжнародних організацій.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Цивілізаційні чинники європейської єдності

Витоки європейської єдності. Становлення ідей європейської цивілізації. Реалізація демократичних принципів в епоху античності. Західне християнство та його вплив на процес формування цивілізаційних засад сучасної Європи. Епоха Відродження та формування сучасної європейської ментальності. Питання цивілізаційних меж Європи.

Проекти європейської єдності в історії: середньовічна політична думка (ідеї Данте, Карла Великого, Оттона I, Карла V); період Просвітництва (П. Дю Буа, Е. Крюсе, Д. де Суллі, В. Пенн, Ш.-Л. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, П.-Ж. Прудон, Сен-Симон).

Тема 2. Передумови та початок Європейської інтеграції (1945 – 1957 рр.)

Зміни в системі міжнародних відносин після Другої Світової війни. Пошук шляхів об'єднання країн Західної Європи в повоєнний період. Західної Європи. Становлення економічних співтовариств шести країн. Декларація Р. Шумана: основні положення. Європейське об'єднання вугілля і сталі. Римські угоди. Заснування Європейського Економічного Співтовариства та Євратома.

Тема 3. Перехідний період Європейської інтеграції (1958 – 1969 рр.)

Формування спільного ринку країн членів ЄЕС. Суперечності процесу економічної інтеграції. Становлення інституціональної системи європейських співтовариств. Особливості політичної взаємодії в Європейському співтоваристві. Кризові явища в ЄЕС у 1960-х рр. Позиція Ш. де Голля щодо вступу Великобританії до Європейського співтовариства: подвійне вето та його наслідки.

Тема 4. Розвиток Європейського Співтовариства в 70-х – 80 х рр. ХХ ст.

Перше розширення Європейського співтовариства. Особливості взаємовідносин Великої Британії та ЄЕС в 1970-х – 1980-х рр. Фінансова криза 1968 – 1973 рр. та її наслідки для Європи. Енергетичні кризи 1970-х рр. та їх вплив на процес європейської інтеграції. Структурно-організаційні зміни в Європейському співтоваристві. Початок формування системи Європейського політичного співробітництва. Розширення ЄЕС на південь. Трансформація інституціональної системи Європейського Співтовариства. ЄЕС на міжнародній арені. Єдиний Європейський акт. Єдиний простір без кордонів: шляхи і проблеми формування.

Тема 5. Євроінтеграційні трансформації у 1990-х рр.

Геополітичні трансформації наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. і перспективи європейського будівництва. Маастрихтська угода та утворення Європейського Союзу. Вступ Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС та його геостратегічне значення. Амстердамський і Ніццький договори: сутність та практичне втілення. Інституціональні реформи в ЄС. Формування Економічного та Валютного союзу. Еволюція політики ЄС

щодо країн Центральної Європи. Особливості співробітництва країн ЄС у правоохоронній сфері та галузі юстиції.

Тема 6. Особливості розвитку ЄС у XXI ст.

Реформування інституціональної системи Євросоюзу. Розширення ЄС на схід у 2004 – 2007 рр.: механізми, особливості та проблеми. Особливості економічної та політичної взаємодії Євросоюзу з країнами пострадянського простору. Угода про запровадження Конституції ЄС. Лісабонська угода та політичні нововведення в Європейському Союзі. Трансформація політичних структур ЄС.

Тема 7. Європейська політика сусідства та особливості її реалізації

Концептуальні засади зовнішньополітичної діяльності Європейського Союзу. Проблеми і перспективи зовнішньої політики ЄС. Основні виміри впровадження європейської політики сусідства. Нормативно-правове забезпечення політики сусідства Євросоюзу. Моделювання форм Європейської політики сусідства. Основні виміри впровадження ЄПС. Досвід реалізації Ініціативи Північного Виміру (економічної зони ЄАВТ). Інституційні параметри євросередземноморського партнерства: від Барселонського процесу до Європейської політики сусідства.

Прерогативи стратегій відносин зі східними сусідами ЄС. Росія – ЄС: потенційні сценарії розвитку взаємодії. Проект «Східне партнерство» та особливості його реалізації.

Еволюція розвитку відносин ЄС і України. Політико-правові аспекти виконання між Україною та ЄС Угоди про партнерство і співробітництво (16.06,1994). Програми ЄС щодо України: результати впровадження. Особливості політичного діалогу Україна – ЄС. Здобутки української держави на шляху адаптації національного законодавства до стандартів ЄС. Політика сусідства у взаємовідносинах України та ЄС. Україна в рамках проекту «Східне партнерство». Євроінтеграційні перспективи України після останньої хвилі розширення Європейського Союзу. План дій Україна – ЄС. Угода про асоціацію між Україною та ЄС та особливості її практичної реалізації.

Тема 8. Політико-правова система Європейського Союзу

Установчі договори Європейського Союзу: Паризький договір (18.04.1951). Римські договори (25.03.1957). Єдиний європейський акт (17- 28.02.1986). Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір) (07.02.1992). Амстердамський договір (02.10.1997). Ніццький договір (26.02.2001). Римський договір (01.05.2004). Договір про запровадження Конституції для Європи. Загальні принципи права ЄС. Шенгенські угоди (1985). Розмежування повноважень Європейського Співтовариств.

Спільні основи Європейського Союзу. Інституціональна структура ЄС. Категорії інституцій Євросоюзу: головні інституції, органи контролю, дорадчі утворення, фінансові органи. Головні інституції ЄС. Повноваження та особливий статус Європейської Ради. Склад та організація роботи Ради міністрів. Європейська Комісія – автономний орган на службі інтересів Спільноти. Європейський Парламент – представник народів Союзу. Інституції контролю. Компетенції Суду Європейських Співтовариств. Функції Рахункової Палати. Дорадчі органи. Призначення Соціально-економічного комітету ЄС і Комітету регіонів. Фінансові установи ЄС.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	С	лаб.	інд.	с.р.		л	С	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Цивілізаційні чинники європейської єдності.	13	4	4			5						
Тема 2. Передумови та початок Європейської інтеграції (1945 – 1957 рр.)	13	4	4			5						
Тема 3. Перехідний період Європейської інтеграції (1958 – 1969 рр.).	13	4	4			5						
Тема 4. Розвиток Європейського Співтовариства в 70-х – 80 х рр. ХХ ст.	13	4	4			5						
Тема 5. Євроінтеграційні трансформації у 1990-х рр.	13	4	4			5						
Тема 6. Особливості розвитку ЄС на початку ХХІ ст.	13	4	4			5						
Тема 7. Європейська політика сусідства та її особливості.	13	4	4			5						
Тема 8. Політико-правова система Європейського Союзу	13	4	4			5						
Індивідуальне завдання (контрольна робота)	16					16						
Усього годин	120	32	32			56						

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Цивілізаційні чинники європейської єдності.	4
Тема 2. Передумови та початок Європейської інтеграції (1945 – 1957 рр.).	4
Тема 3. Перехідний період Європейської інтеграції (1958 – 1969 рр.).	4
Тема 4. Розвиток Європейського співтовариства в 70-х – 80 х рр. ХХ ст.	4
Тема 5. Євроінтеграційні трансформації у 1990-х рр.	4
Тема 6. Особливості розвитку ЄС у ХХІ ст.	4
Тема 7. Європейська політика сусідства та особливості її реалізації.	4
Тема 8. Політико-правова система Європейського Союзу.	4
Разом	32

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
	Очна форма	Заочна форма
<p>Тема 1. Цивілізаційні чинники європейської єдності.</p> <p><i>Завдання:</i> поглибити знання з історії Західної Європи, розкрити особливості процесу становлення західної цивілізації, з'ясувати вплив християнства на процес формування європейських цінностей.</p>	5	-
<p>Тема 2. Передумови та початок Європейської інтеграції (1945 – 1957 рр.).</p> <p><i>Завдання:</i> дослідити зміни в системі міжнародних відносин після Другої Світової війни та пошук шляхів об'єднання країн Західної Європи в повоєнний період, проаналізувати процес становлення економічних співтовариств шести країн Західної Європи.</p>	5	-
<p>Тема 3. Перехідний період Європейської інтеграції (1958 – 1969 рр.).</p> <p><i>Завдання:</i> проаналізувати Римські угоди, дослідити процес становлення Європейського Економічного Співтовариства та основні мотиви європейської інтеграції.</p>	5	-
<p>Тема 4. Розвиток Європейського Співтовариства в 70-х – 80 х рр. ХХ ст</p> <p><i>Завдання:</i> розкрити особливості формування об'єднаної Європи після завершення перехідного періоду, визначити основні напрями інтеграційного процесу в 1970-х – 1980-х рр., охарактеризувати процес розширення ЄЕС та його наслідки.</p>	5	-
<p>Тема 5. Євроінтеграційні трансформації у 1990-х рр.</p> <p><i>Завдання:</i> проаналізувати вплив геополітичних змін наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. з точки зору перспектив формування об'єднаної Європи та утворення Європейського Союзу, ознайомитись з основними положеннями Маастрихтської угоди, розкрити характер інституціональних реформ в ЄС у 1990-х рр.</p>	5	-
<p>Тема 6. Особливості розвитку ЄС у ХХІ ст.</p> <p><i>Завдання:</i> проаналізувати трансформаційні процеси в ЄС у 2000-х рр., розкрити особливості економічної та безпекової політики Євросоюзу, розглянути причини та наслідки розширення ЄС на схід у 2004 – 2007 рр.</p>	5	-
<p>Тема 7. Європейська політика сусідства та особливості її реалізації.</p> <p><i>Завдання:</i> з'ясувати особливості нормативно-правового забезпечення політики сусідства Євросоюзу, розглянути форми Європейської політики сусідства, проаналізувати основні виміри впровадження ЄПС.</p>	5	-
<p>Тема 8. Політико-правова система Європейського Союзу.</p> <p><i>Завдання:</i> дослідити інституціональну структуру Європейського Союзу, повноваження та принципи функціонування головних і дорадчих органів управління Євросоюзу, з'ясувати загальні принципи права ЄС.</p>	5	-
Індивідуальне завдання – контрольна робота	16	-
Разом	56	

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студента є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Метою такого виду роботи є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Індивідуальне завдання з дисципліни сприяє більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальне завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Для покращення підготовки майбутнього спеціаліста з метою поглиблення навчального матеріалу застосовуються такі види індивідуальних завдань як контрольна робота, аналітичні огляди тощо.

Робота має пошуковий характер та є важливим етапом у підготовці студентів до написання курсової та дипломної роботи. Перед виконанням контрольної роботи студент має детально вивчити лекційний матеріал з курсу, підібрати відповідну навчальну, методичну та спеціальну літературу за рекомендованим списком (а також самостійно підбраною).

Розкриваючи зміст теоретичних питань, студенти повинні виявити знання наукових літературних джерел, а також нормативних актів. Під час виконання контрольної роботи студенти повинні користуватися спеціальною літературою з відповідної теми. Плановий обсяг годин на виконання контрольної роботи – 16 годин.

Першим етапом написання роботи є складання бібліографії з обраної наукової теми. У роботах подібного рівня не рекомендується обмежуватися лише навчальною літературою. Доцільно ознайомитися з кількома спеціальними науковими або науково-популярними дослідженнями, що підвищить якісний рівень роботи, її наукову цінність. Наступним підготовчим етапом є глибоке вивчення джерел – знаходження найбільш яскравих документальних підтверджень тим фактам, що викладаються в контрольній роботі, ретельний аналіз та оцінка відповідних документів.

На наступному етапі здійснюється систематизація й узагальнення фактичного матеріалу – накопичення необхідного обсягу інформації відповідно до теми і структури роботи, відбір найбільш переконливих і вагомих даних, розташування їх у певній хронологічній і тематичній послідовності. Вся підготовча робота завершується аргументованим та логічним викладенням особистих думок у письмовій формі.

Головною умовою досягнення логічності під час написання контрольної роботи є чітке розуміння студентом мети, головних напрямків і кінцевого результату свого дослідження. Робота повинна бути переконливою, містити органічний зв'язок між окремими питаннями, а також між кожним з них і всією темою в цілому. Обов'язково слід використовувати різноманітні види аргументів: порівняння, зіставлення, посилання на джерела тощо. Робота над контрольною роботою має бути послідовною, з чітким урахуванням її головних етапів, які передбачають:

- обрання теми;
- складання плану;
- виявлення науково-теоретичної бази обраної проблеми;
- конспектування літератури і підбір цитат, які необхідно виписувати точно (а іноді й дослівно), із зазначенням сторінок розташування в тексті;
- власне написання контрольної роботи.

Контрольна робота повинна включати:

- титульний аркуш, на якому вказується назва міністерства, навчального закладу та кафедри, назва теми контрольної роботи, відомості про здобувача вищої освіти (факультет, група, прізвище, ініціали), місце й рік написання;
- план роботи, що відбиває внутрішню структуру роботи;
- вступ;
- основну частину, яка складається з двох розділів та передбачає безпосереднє висвітлення питань плану роботи і складається з відповіді на теоретичні питання і, якщо є практичні, то й розв'язання практичного завдання;
- висновки;
- список використаної літератури в алфавітному порядку.

У вступі обов'язково слід зазначити мету написання роботи, стисло охарактеризувати ступінь розробки проблеми у літературі.

Пристаючи до розкриття змісту кожного пункту плану, слід повторити його найменування. Викладення матеріалу повинно бути самостійним, у разі цитування текст слід подавати у лапках і супроводжувати посиланнями. Оформлення посилань слід здійснювати в квадратних дужках, наприклад: [4, 217], де перша цифра означає номер у переліку літератури, а друга – номер сторінки. В кінці кожного розкритого питання належить робити узагальнення.

Після розкриття теми треба зробити висновки та навести перелік літератури, що цитувалася та використовувалась при підготовці та написанні контрольної роботи.

Обсяг контрольної роботи: 12 – 15 аркушів формату А 4, не враховуючи титульного аркушу, плану роботи та переліку літератури.

При виконанні контрольної роботи необхідно дотримуватись таких вимог: контрольна робота повинна бути правильно оформленою; сторінки роботи повинні бути пронумеровані (нумерація наводиться у правому верхньому кутку листка), а також мати поля для зауважень; зміст контрольної роботи повинен відповідати планові та повністю розкривати питання плану; у тексті роботи слід виділяти відповідні розділи; в кінці контрольної роботи наводиться список використаної студентом літератури згідно встановлених вимог. При неправильному виконанні контрольної роботи і порушенні інших вимог контрольна робота не зараховується.

Якісно проведені дослідження можуть виступати основою для написання дипломних робіт. Вибір теми дослідження є відповідальним етапом для початкового науковця. Невдало вибрана тема може спричинити проблеми в процесі підготовки та написання роботи. Для своєї наукової роботи студент може обирати тему самостійно, попередньо узгодивши її з лектором.

Теми контрольних робіт з дисципліни «ЄС та політика сусідства»

1. Інституційна структура Європейського Союзу та особливості її трансформації.
2. Наднаціональні функції та суверенні права національних держав у процесі формування інституційної системи ЄС.
3. Рада Міністрів ЄС: співвідношення законодавчих та виконавчих повноважень.
4. Європейська Рада: правовий статус та основи діяльності.
5. Дорадчі органи ЄС: структура та компетенції.
6. Європейська Комісія в системі європейських інституцій Євросоюзу.
7. Європейський адміністративний простір: основні принципи формування та функціонування.
8. Роль та місце політичних партій у процесі європейської інтеграції.
9. Європейська політика сусідства.
10. Копенгагенські критерії: роль та значення в процесі еволюції Європейського Співтовариства.
11. Правова система Європейського Союзу та особливості її впровадження.
12. Європейський Суд: інституційна структура, компетенції та повноваження.
13. Європейська соціальна модель та її специфіка.
14. Політика ЄС в сфері енергетики та проблема забезпечення енергетичної безпеки Європи.
15. Принцип розподілу владних повноважень в ЄС.
16. Європейський парламент: роль та місце в законотворчому процесі.
17. Процедури ухвалення рішень в Європейському Союзі.
18. Формування спільного простору безпеки ЄС.
19. Фінансові установи: роль та місце в системі ЄС.
20. Особливості політичного співробітництва в Європейському Співтоваристві.
21. Регіональна політика Євросоюзу: мета та завдання.
22. Інтеграція як механізм ведення зовнішньої політики Європейського Союзу.
23. Спільні політики в ЄС та особливості їх здійснення.
24. Європейський Союз та політика «Східного партнерства».
25. Єдиний простір без кордонів: шляхи і проблеми формування.
26. Міграційна політика ЄС.
27. Політика Європейського Союзу в сфері освіти та наукового співробітництва.

Якісно проведені дослідження можуть виступати основою для написання дипломних робіт. Вибір теми дослідження є відповідальним етапом для початкового науковця. Невдало вибрана тема може спричинити проблеми в процесі підготовки та написання роботи. Для своєї наукової роботи студент може обирати тему самостійно, попередньо узгодивши її з викладачем.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення дисципліни використовуються такі види навчальних занять, як лекції та семінарські заняття.

Під час проведення лекцій використовуються такі методи та технології викладання, як читання лекцій, демонстрація презентацій та інших наочних матеріалів, обговорення зі студентами ключових проблемних питань тем лекцій.

Під час проведення семінарських занять використовуються такі методи та технології викладання, як виступи студентів з доповідями за темою семінару, дискусії за ключовими питаннями.

Основними форматами й методами самосійної роботи студентів з дисципліни є повторення питань тем лекційних занять за конспектом лекцій, опрацювання основної літератури, підготовка індивідуального завдання у вигляді контрольної роботи (яка передбачена навчальним планом дисципліни), опрацювання додаткової літератури, виконання додаткових завдань.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних та семінарських занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки індивідуальних завдань;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати результати дослідницької роботи із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення певного блоку тем.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- виконання індивідуального завдання (планової контрольної роботи).

Результати поточного контролю є базовою інформацією при проведенні підсумкового контролю і враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни. Сума балів, які студент може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на основі проведення екзаменаційної роботи. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення певного блоку тем.

Структура екзаменаційної роботи: 3 теоретичних запитання, які містяться в екзаменаційному білеті. Максимальна кількість балів за відповідь на перше запитання екзаменаційного білету – 15 балів, друге запитання – 15 балів, третє запитання – 10 балів (усього – 40 балів). У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти надається можливість скласти екзаменаційну роботу в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «ЄС та політика сусідства».

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Денна форма навчання	Поточне оцінювання роботи студентів на практичних заняттях та самостійної роботи																Інд. завд.	Всього	Екзамен	Сума	
	Тема	T1		T2		T3		T4		T5		T6		T7		T8					
	семинар	С1	С2	С3	С4	С5	С6	С7	С8	С9	С10	С11	С12	С13	С14	С15					С16
	max	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	12	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів, С1, С2... – семінарські заняття

При вивченні кожного розділу проводиться поточний контроль у формі усного опитування та виступів студентів. На практичному занятті студент може отримати від 1 до 3 балів. Контрольна робота оцінюється в 12 балів. Максимально студент може отримати 60 балів. Екзамен – 40 балів. Відповідно, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів

Вид завдання, що оцінюється	Система оцінювання знань, бали		Критерії оцінки
Оцінювання знань семінарських занять (письмова або усна відповідь)	від 1.0 до 3.0	3.0	виставляється здобувачу вищої освіти, який під час відповіді на запитання виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання
		2.0	виставляється здобувачу вищої освіти, якщо під час відповіді на запитання здобувач вищої освіти виявив повне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустився окремих несуттєвих помилок
		1.0	виставляється, якщо під час відповіді на запитання здобувач вищої освіти виявив недостатні знання основного програмного матеріалу, в обсязі, що необхідний для подальшого навчання і роботи, передбачених програмою на рівні репродуктивного відтворення

Критерії оцінювання контрольної роботи

У процесі оцінювання контрольної роботи враховується ступінь розкриття теми та відображення змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити мотивовані висновки, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість підсумкової співбесіди або доповіді. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи

Складові оцінювання виконання контрольної роботи

1	Оформлення роботи відповідно до вимог	до 3 балів
2	Глибина та якість дослідження	до 5 балів
3	Наявність актуального графічного та табличного матеріалу	до 2 балів
4	Захист роботи (відповіді на запитання, загальний рівень володіння інформацією)	до 2 балів
	Усього	12 балів

Оцінювання здійснюється відповідно до шкали ЗВО.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1– 49	незадовільно	не зараховано

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Копійка В.В. Шинкаренко Т.І, Європейський Союз: історія і засади функціонування: навчальний посібник / за заг. ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.
2. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції / В. Посельський. К.: «Смолоскип», 2002. 166 с.
3. Палагнюк Ю.В. Заснування і етапи становлення Європейського Співтовариства / Ю. Палагнюк // Світова та європейська інтеграція. С. 94 – 119.
4. Шамраєва В.М. Європейський Союз: історичні, правові та інституційні основи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.М. Шамраєва. Х.: Вид. Хар. ІНДАУ «Магістр», 2014. 160 с.

Допоміжна література

1. Грінченко О. Європейська політика сусідства як підґрунтя для співробітництва Європейського Союзу з Україною / О. Грінченко // Європейське право. 2012. № 2–4. С. 208 – 214.
2. Пошедін О. І., Чулаєвська М.Є. реформування європейської політики сусідства: орієнтири для України / О.І. Пошедін, М.Є. Чулаєвська // Вісник НАДУ при Президентіві України. 2016. № 2. С. 68 – 75.
3. Толстов С.В., Дікарев О.І. Європейський Союз як суб'єкт міжнародних відносин / С.В. Толстов, О.І. Дікарев // Наукові праці МАУП, 2013. Вип. 3(38). –С. 60 – 73.

11. ПОСИЛАННЯ НА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ, ВІДЕО-ЛЕКЦІЇ, ІНШЕ МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Вінникова Н. Україна в Європейській політиці сусідства – «провінція Європи»? URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/11625/1/8_18Ukr_nac_ideya.pdf
2. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до європейського Союзу : монографія / за ред. І. В. Яковюка. К.: Ред. журн. «Право України», 2012. URL: file:///C:/Users/Internet-6/Downloads/Istoriya_Evropu_2012.pdf
3. Круглашов А. М., Озимок І., Астапенко Т. С., Руссу В. В. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття: довідник / склад. А. М. Круглашов, І. Озимок, Т. С. Астапенко, В. В. Руссу. Ч. 1. Чернівці, 2010. 212 с. URL: file:///D:/Євроінтеграційні%20проекти_ІСТОРИЯ/binder1.pdf
4. Пазізіна К.В., Уніят А.В. Світова та європейська інтеграція: навч. посібник. Тернопіль. 2013. 260 с. URL: <file:///D:/Литература/Євросоюз/Світова%20та%20Європейська%20інтеграція.pdf>
5. Європейський Союз – Україна. – Представництво Європейського Союзу в Україні, 2015. URL: http://lib.pu.if.ua/files/europa/eu-ua_uk.pdf
6. Does the European Union need its own army? Afghanistan withdrawal revives an old debate. URL: https://www.washingtonpost.com/world/europe/afghanistan-eu-army/2021/09/03/ee0f4eea-0c24-11ec-a7c8-61bb7b3bf628_story.html
7. Discontent Simmers Over How to Police EU Privacy Rules. URL: https://www.wsj.com/articles/discontent-simmers-over-how-to-police-eu-privacy-rules-11631525401?mod=searchresults_pos5&page=2
8. Going to Europe? These 7 countries have tightened rules on Americans. URL: <https://www.washingtonpost.com/travel/2021/09/09/europe-travel-restrictions-americans/>
9. Eastern Partnership Territorial Cooperation Support Programme. URL: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/projects/eastern-partnership-territorial-cooperation-support-programme>
10. The territorial defence in Poland – the influence of the Ukrainian conflict experiences. URL: <https://uaforeignaffairs.com/uk/category/novini/the-territorial-defence-in-poland-the-influence-of-the-ukrainian-conflict-experiences>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі Moodle (<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=4404>) проводяться (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 35% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти **екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі, режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=4404>